

جاده باریکی آزادی

ادامه پاسخ به پرسش چرا کشورها شکست می‌خورند؟

دارون عجم‌اوغلو، جیمز رابینسون

ترجمه پویا جبل‌عاملی، محمدحسین باقی، - طهماسبی ترشیزی

سرشناسه: عاصم اوغلو، دارون، ۱۹۶۷ - م. / Acemoglu, Daron / عنوان و نام پدید آور: جاده باریک آزادی: ادامه پاسخ به پرسش چرا کشورها شکست می‌خورند؟ / دارون عجم‌اوغلو، جیمز رابینسون؛ ترجمه پویا جبل‌عاملی، محمدحسین باقی، جواد طهماسبی ترشیزی. / مشخصات نشر: تهران: انتشارات دنیای اقتصاد، ۱۳۹۹. / مشخصات ظاهری: ۶۹۱ ص. / مصور. / شابک: ۷-۷۸۷۰۸۷-۴۹۷-۶۰۰-۹۷۸ / وضعیت فهرست نویسی: فیبا / یادداشت: عنوان اصلی: The narrow corridor: states, societies, and the fate of liberty, 2019. / عنوان دیگر: راه باریک آزادی. / موضوع: آزادی / موضوع: Liberty / موضوع: دولت / موضوع: State, The / موضوع: قدرت (علوم اجتماعی) -- جنبه‌های اجتماعی / موضوع: Social aspects - Power (Social sciences) / موضوع: دموکراسی مستقیم / موضوع: Direct democracy / موضوع: دولت -- عدم تمرکز / موضوع: Decentralization in government / شناسه افزوده: رابینسون، جیمز ا.، ۱۹۶۰ - م. / شناسه افزوده: Robinson, James A. / شناسه افزوده: جبل‌عاملی، پویا، ۱۳۶۱ - مترجم / شناسه افزوده: باقی، محمدحسین، ۱۳۵۹ - مترجم / شناسه افزوده: طهماسبی، جواد، ۱۳۵۲ - مترجم / رده بندی کنگره: JCS۵۸۵ / رده بندی دیویی: ۳۲۳/۴۴ / شماره کتابشناسی ملی: ۷۲۷۵۱۴۱

جاده باریک آزادی (ادامه پاسخ به پرسش چرا کشورها شکست می‌خورند؟) / ناشر: انتشارات دنیای اقتصاد / مولف:
دارون عجم‌اوغلو، جیمز رابینسون / مترجم: پویا جبل‌عاملی، محمدحسین باقی، جواد طهماسبی / ترشی‌زی / مدیر هنری:
حسن کریم‌زاده / طراح جلد: مهدی کریم‌زاده / صفحه‌آرا: مریم فتاحی / مدیر تولید: انوشه صادقی آزاد / نوبت چاپ:
اول-۱۳۹۹ / شمارگان ۵۰۰ نسخه / شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۹۷-۰۸۷-۷ / چاپ: پردیس / تمام حقوق این اثر محفوظ
و متعلق به نشر دنیای اقتصاد است / نشانی: تهران، خیابان قائم‌مقام فراهانی، ضلع شمال غربی میدان شعاع، شماره
۸ / تلفن: ۸۷۷۶۷۷۴۷ / پست الکترونیک: book@den.ir / پایگاه اینترنتی: book.den.ir

www.ketab.ir

مقدمه مترجمان	۱۱
مقدمه نویسندگان	۱۵
آزادی	۱۵
همه بدبختی‌های جهان	۱۶
مشکل گیلگمش	۱۸
جاده باریک به سوی آزادی	۲۲

فصل ۱

تاریخ چگونه پایان می‌یابد؟	۲۷
آیا هرج و مرجی در راه است؟	۲۷
ماده ۱۵ دولت	۲۸
سفری در دل سلطه	۲۹
جنگ همه علیه هم و لویاتان	۳۵
شوک و خوف	۴۰
آموزش مجدد با کار	۴۳
لویاتان با صورت زانوس	۴۷
قفس هنجارها	۴۸
فراتر از هابز	۵۵
دستگیری تگزاسی‌ها	۵۶
لویاتان در غل‌وزنجیر	۵۸
تنوع: هنوز پایان تاریخ نیست	۶۰
فصول دیگر کتاب	۶۰

فصل ۲

ملکه سرخ	۶۵
داستان تسئوس	۶۵

غل و زنجیر سولون	۶۸
اثر ملکه سرخ	۷۳
چگونه طرد کنیم وقتی مجبوریم	۷۵
حقوق گم شده	۸۰
رئیس؟ رئیس چیه؟	۹۰
شبی لغزنده	۹۴
همچنان ناخوانا	۹۷
جاده باریک	۱۰۲
کاربردهای نظریه ما	۱۰۶
غل و زنجیر بر لویاتان: اعتماد و رسیدگی	۱۱۳

فصل ۳

قدرت اراده	۱۱۵
طلوع یک پیامبر	۱۱۵
شمسیر شما چیست؟	۱۲۰
شاخ‌های بوفالو	۱۲۲
اگر قانون را ندانی اشتباه خواهی کرد	۱۲۵
سلاح ده‌بار قدرتمندتر	۱۳۰
شستن تا به	۱۳۳
زمان است	۱۳۶
چرا شما نمی‌توانید اراده معطوف به قدرت را در غل و زنجیر کنید؟	۱۳۹

فصل ۴

اقتصادهای خارج از جاده	۱۴۱
روح در انبار	۱۴۱
هیچ جایی برای صنعت وجود ندارد	۱۴۳
اقتصاد قفس‌وار	۱۴۸
ابن خلدون و چرخه استبداد	۱۵۱
ابن خلدون، کاشف «منحنی لافر»	۱۵۷
رشد مستبدانه ژانوسی	۱۶۳
قانون پارو شکسته	۱۶۶
کوسه‌ای که اهلی بود	۱۶۸
پرنده‌ای که دیگران را می‌بلعد	۱۷۳
اقتصاد انقلاب گل سرخ	۱۷۵
اقتصاد قفس‌وار و اقتصاد مستبدانه	۱۷۹

فصل ۵

تمثیل حکومت خوب	۱۸۱
دیوارنگاره‌های بازار دل کامبو	۱۸۱
تأثیرات حکومت خوب	۱۹۱
چگونه «سن فرانسیس» به این نام دست یافت	۱۹۴
اولین گربه در جزایر قناری	۲۰۳
اقتصاد در کریدور	۲۰۸
تأثیرات حکومت بد	۲۱۱
توریتلا چگونه ابداع شد	۲۱۲

فصل ۶

قیچی اروپایی‌ها

۲۱۹	۲۱۹
اروپا وارد کریدور می‌شود	۲۱۹
سیاست‌های مجمع پادشاهان گیسو بلند	۲۲۱
تیغه دیگر	۲۲۷
دو تیغه قیچی در کنار هم	۲۳۲
پادشاهی نامتحدده	۲۳۸
سال ۱۰۶۶ و بقیه ماجرا	۲۴۵
اثر عملی ملکه سرخ: منشور کبیر	۲۵۳
کندوی پُر قیل و قال	۲۵۸
وفور مجالس	۲۶۳
از «بینگ» تا «آلدینگ»: اروپا خارج از کریدور	۲۶۸
لار قرون وسطی: لویاتان بیزانسی	۲۷۰
حرکت در کریدور	۲۷۲
قفس بعدی که باید شکسته شود	۲۷۶
خانه‌های انتزاعی صنعتی	۲۸۰
چرخ در اروپا	۲۸۷

فصل ۷

منشور آسمان

۲۹۱	۲۹۱
واژگون شدن قایق	۲۹۱
همه زیر سقف آسمان	۲۹۳
ظهور و سقوط، و ظهور در امام‌زاده‌ها	۲۹۷
کوتاه شدن صف مردم	۳۰۵
استبداد ارزان	۳۱۰
جامعه وابسته	۳۱۶
واژگونی و افول ثروت چین	۳۲۱
منشور مارکس	۳۳۱
رشد بر اساس رهبری و هدایت اخلاقی	۳۳۳
آزادی با مختصات چینی	۳۳۹

فصل ۸

ملکه سرخ شکسته

۳۴۳	۳۴۳
یک داستان نفرت‌انگیز	۳۴۳
هند در قفس هنجارها	۳۴۸
مردمان درهم شکسته	۳۴۹
آنها که تسلط دارند	۳۵۴
اقتصاد قفس‌وار کاست	۳۵۸
جمهوری‌های باستان	۳۶۳
سرزمین تأمیل‌ها	۳۷۱
از «گاناسانگهاز» تا «لوک سابا»	۳۷۴
هیچ افتخاری در میان وارثان وجود ندارد	۳۷۸
ملکه سرخ درهم شکسته	۳۸۲

فصل ۹

اهریمن در جزئیات	۳۸۵
تنوع اروپایی	۳۸۵
جنگ دولت و دولت جنگ را ساخت	۳۸۸
نوع دولتی که جنگ ساخت	۳۹۴
آزادی در بلندی‌ها	۳۹۷
تفاوت‌های مهم	۴۰۱
در کارخانه کشتی‌سازی لنین	۴۰۵
بازکردن مهار خرس روسی	۴۰۹
از خودکامگی به تجزیه	۴۱۴
چون مجبور هستیم	۴۱۷
زمینه‌های واگرایی	۴۲۱
سرکوب در فینکا	۴۲۷
چگونگی اهمیت تاریخ	۴۳۱

فصل ۱۰

مشکل فرگوسن چیست؟	۴۳۵
قتل زل‌نهر	۴۳۵
آلیس بز استثنائگرایی در آمریکا	۴۳۸
دام لایه حقیق؟	۴۴۱
بردن آمریایی، آزادی آمریکایی	۴۴۶
مسیر ما، گونه ساخت دولت آمریکا	۴۵۰
ما پیروز می‌شویم	۴۵۷
زندگی در کریدر آمریکایی	۴۶۰
چه کسانی در بزرگراه ۶۶ می‌کنند؟	۴۶۶
چرا نمی‌توانیم همه نشانه‌ها را گردآوری کنیم؟	۴۷۳
لویاتان معماگونه آمریکایی	۴۷۷

فصل ۱۱

لویاتان کاغذی	۴۷۹
بیماران دولت	۴۷۹
گنجی در قفس آهنین	۴۸۳
مردودی در آزمون اردک	۴۸۶
مکانی برای جاده‌ها نیست	۴۹۰
اورانگوتان در کت رسمی	۴۹۵
شخم زدن دریا	۵۰۱
می‌سی‌سی‌پی در آفریقا	۵۰۸
جهان پس از استعمار	۵۱۴
عواقب لویاتان‌های کاغذی	۵۱۷

فصل ۱۲

فرزندان وهاب	۵۲۱
روبیای مربی جنگی	۵۲۱
نمک‌گیر کردن علما	۵۲۷
تشدید قفس هتجارها	۵۳۱

خطوط قرمز عربستان سعودی	۵۳۴
بازگشت بخت‌النصر	۵۳۹
بذرهای ۱۱ سپتامبر	۵۴۲

فصل ۱۳

وقتی ملکه سرخ از کنترل خارج می‌شود	۵۴۵
انقلاب ویرانی	۵۴۵
رنگین کمان ائتلاف نارضایتی	۵۵۳
ملکه سرخ با جمع صفر	۵۵۶
استبداد از دل جامعه	۵۶۲
چگونه ملکه سرخ از کنترل خارج شد	۵۶۴
اینکریلینو چقدر زمین می‌خواهد؟	۵۶۵
افوس‌ها برای که به صدا در می‌آیند	۵۷۳
به طمع انداختن مستبدان	۵۸۱
چه کار نظارت و توازن را دوست دارند؟	۵۸۳
امکن بازگشت به کریدور؟	۵۸۵
خارج در زمین	۵۸۷

فصل ۱۴

به‌سوی جادو	۵۸۹
بار مرد سیاه	۵۸۹
ائتلاف رنگین کمان	۵۹۳
دروازه‌هایی به‌سوی کریدور	۵۹۷
ساختن روی قفس آهنی	۵۹۹
ترک سیاه، ترک سفید	۶۰۳
لاگوس جدید	۶۰۹
در آوردن لباس رسمی اورانگوتان	۶۱۳
شکل کریدور	۶۱۸
یک جهان متفاوت؟	۶۲۲
کریدوری که جهانی‌سازی می‌سازد	۶۲۳
ما اکنون همه هابزی هستیم	۶۲۶

فصل ۱۵

زندگی با لویاتان	۶۳۳
اشتباه‌هایک	۶۳۳
تجارت گاو	۶۳۷
لویاتان در مقابل بازار	۶۴۳
سعادت که بین همه تقسیم نشده	۶۴۶
وال‌استریت از تعادل خارج شده	۶۴۹
ابر بنگاه‌ها	۶۵۱
اجتناب از ملکه سرخ با مجموع صفر	۶۵۵
جنگ لویاتان علیه ترور	۶۶۲
حقوق در عمل: قاعده نیمولر	۶۶۶

تصاویر	۶۷۳
--------	-----

مقدمه مترجمان

«روز» مجسم اوغلو و «جیمز رابینسون» پروژه کتاب «چرا کشورها شکست می‌خورند؟» را اینک در کتاب تازه «جاده باریک آزادی» پیگیری کرده‌اند. در واقع کتاب حاضر می‌تواند جلد دیگری بر کتاب قبلی آنان «چرا کشورها شکست می‌خورند؟» تعریف شود که سوال بنیادین آن چرایی و چگونگی رسیدن یک کشور به آزادی و سبادر اقتصادی است.

کتاب «جاده باریک آزادی» به تفصیل در مورد «آزادی» سخن می‌گوید. از منظر نویسندگان، همه بدبختی‌ها ریشه از فقدان آزادی است که قدمت آن به اندازه تاریخ بشر است. نویسندگان برای نشان دادن این فرضیه بنیادین خود علاوه بر این که نگاهی به تاریخ کلاسیک جوامع دارند و در دریای تاریخ دست به غواصی زده‌اند از تحولات معاصر جهان هم بهره می‌گیرند.

در این کتاب به امنیت، آزادی، توسعه، تعامل و تعامل میان جامعه و دولت پرداخته شده است. با این حال، به نظر می‌رسد «آزادی» و «امنیت» دو موضوع کهن هستند که پیوندی ناگسستنی با زیست انسانی دارند. بسیاری از تلاش‌ها از گذشته تا حال به امنیت و آزادی پرداخته‌اند. برخی آزادی را بر امنیت تقدم می‌دهند و برخی امنیت را بر آزادی و برخی هم بر تعامل میان آنها تاکید می‌گذارند.

نویسندگان به تاسی از جان لاک بر این باورند که «آزادی باید با مردمانی آغاز شود که از خشونت، ارعاب و دیگر اقدامات نادرست رها هستند. مردم باید بتوانند آزادانه در مورد زندگی‌شان دست به انتخاب بزنند و ابزارهایی برای انجام این کار بدون ترس از مجازات داشته باشند». نکته آنجاست که بدون امنیت، آزادی محقق نمی‌شود. دولت در قالب هیولای دریایی هابز، یعنی لویاتان، باید ظهور یابد تا از جنگ همه علیه همه جلوگیری شود. اگر لویاتانی نباشد، امنیتی نیست و اگر امنیتی

نباشد، آزادی نخواهد بود. بنابراین دولت به یک معنا خالق آزادی است. اما مشکل این است وقتی دولت سربرآورد، خودش می تواند آزادی شهروندان را از بین ببرد. اینجاست که از منظر نویسندگان جامعه باید قدرت خود را نشان دهد و دولتی را که وجودش برای امنیت و آزادی لازم است در غل و زنجیر کند تا لویاتان حاضر منبع استبداد نشود.

نویسندگان با اشاره به حماسه گیلگمش می افزایند که راه حل مهار خشونت ها علاوه بر آزادی و قانون، کنترل اقتدار دولت و محدود کردن آن به قیود است: «آزادی نیازمند دولت و قانون است. اما این آزادی از سوی دولت یا نخبگانی که دولت را کنترل می کنند داده نمی شود. این آزادی از سوی مردم و جامعه به دست می آید. جامعه باید دولت را کنترل کند تا از آزادی مردم محافظت و این آزادی را ترویج کند. آزادی نیازمند جامعه ای بسیج شده است که در سیاست مشارکت کند، در هنگام لزوم دست به اعتراض بزند و هرگاه که بتواند با رأی خود دولت را از قدرت خلع سازد».

استدلال نویسندگان در این کتاب این است که برای ظهور و شکوفایی آزادی، هم دولت و هم جامعه باید نیروی باشند. یک دولت قوی برای کنترل خشونت، اجرای قوانین و تامین خدمات عمومی مورد نیاز و برای یک زندگی که در آن مردم در انتخاب زیست و دنبال کردن خواست های خود توانمند باشند حیاتی است. یک جامعه قدرتمند و بسیج شده می تواند دولت قوی را کنترل و مقید سازد. آنها معتقدند دولت و جامعه یکدیگر را متوازن می سازند. در همین راستا، آنها به غور در تاریخ پرداخته و شواهد بی شماری را از جزایر هاوانی و آمریکا گرفته تا دل آفریقا و اروپا و آسیا و در دوره های مختلف حیات بشری به رو می آورند. یکی از ویژگی های بارز کتاب در این است که نویسندگان از اصطلاحات، استعارات و تشبیهاتی برای تبیین منظور خود استفاده می کنند. از آن جمله می توان به «اقتصاد قفس وار»، «رشد ژانوسی»، «قانون پارو شکسته»، «ملکه سرخ» و غیره اشاره کرد که به طرز شیوایی توضیح و تبیین شده اند و از دل آنها شرایط آزادی، توسعه پایدار، کامیابی و بهروزی یا ناکامی و شکست جوامع به تصویر کشیده می شود.

ظاهرا نویسندگان این کتاب با فرانسیس فوکویاما هم اشتراک نظر دارند. همچون فوکویاما که معتقد است بنیان یک جامعه بر سه محور «دولت؛ حاکمیت قانون و

حکومت پاسخگو» قرار دارد، نویسندگان این کتاب هم معتقدند که آزادی نیازمند دولت و قانون است؛ البته دولتی مقید و به زنجیر کشیده شده نه «دولتی ولنگار». نویسندگان این کتاب معتقدند که آزادی در جاده باریکی که تعادل میان قدرت دولت و جامعه است بروز می‌یابد و در این جاده هم امنیت تضمین شده و هم بهروزی اقتصادی. آنان نشان می‌دهند که چگونه رقابت میان دولت و جامعه و افزایش ظرفیت آنان باعث می‌شود تا کشوری سعادتمند و پایدار حاصل شود. البته آنان اشاره می‌کنند که هیچ تضمینی برای ماندگاری در این جاده نیست. هر لحظه ممکن است کشوری که در جاده است از آن بیرون بیاید و آزادی و امنیت و رفاه خود را از دست دهد. از این رو، مسئولیت جامعه فقط رسیدن به آزادی نیست و پس از آن برای ماندن در جاده نیز باید تلاش کرد. رسیدن به جاده پایان تاریخ نیست. در اینجا باید موضوعی را در مورد عنوان کتاب *The Narrow Corridor* بدهیم. این عنوان به معنی «دریدر باریک» است. جایی که هم‌اوردی ظرفیت میان دولت و جامعه متوازن است. هم دولت ظرفیت ارائه خدمات دارد و هم جامعه می‌تواند بر آن نظارت کند و لویاتان در غل و زنجیر است و آزادی و بهروزی برای یک کشور در این کریدور، رخ می‌دهد. اما بررسی لغات فارسی که منظور نویسنده را نشان دهد به کلمه «جاده» به جای «کریدور» رسیدیم. از این رو در عنوان کتاب نیز از آن بهره جستیم. با وجود این، در بخش «تألیف» کتاب به خصوص وقتی نویسندگان برای تشریح نظریه خود از نمودارها استفاده می‌کنند، بهتر دیدیم از همان کلمه «کریدور» یاری بگیریم که فارسی‌زبانان نیز آن بهره می‌برند. از این رو در کتاب حاضر جاده و کریدور مابه‌ازای همدیگر استفاده شده‌اند.

در پایان از انتشارات دنیای اقتصاد و مدیریت محترم آن، کتاب آقای محمود صدری که پیش از این کتاب «چرا کشورها شکست می‌خورند» را به طبع رسانده بودند برای پیگیری و انتشار این کتاب جامع و پراهمیت در حوزه اقتصاد-سیاسی تشکر می‌کنیم.